

Sygn. akt I ACa 1145/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Grzegorzcyk
Sędziowie:	SA Anna Cesarz (spr.) SO del. Jolanta Borkowska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2013r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **R. G.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 19 kwietnia 2012r. sygn. akt II C 657/11

I. zmienia zaskarżony wyrok na następujący:

„1. oddala powództwo;

2. zasądza od R. G. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.”

II. zasądza od R. G. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 8.205 (osiem tysięcy dwieście pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1145/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powoda R. G. kwotę 110.100 zł z odsetkami ustawowymi od 21 maja 2011 r. oraz kwotę 2.661,80 zł tytułem

zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, oddalił powództwo w pozostałej części oraz orzekł o nieuiszczonych kosztach sądowych.

Wyrok ten zapadł na podstawie ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, których istotne elementy przedstawiają się następująco:

W dniu 21 czerwca 2008 r. powód zawarł z (...) Funduszem (...) we W. umowę leasingu operacyjnego pojazdu marki M. . Powód odebrał pojazd od dostawcy - (...), otrzymując jeden komplet kluczyków. Towarzyszący powodowi kierowca S. T. (1) zwrócił powodowi uwagę na to, że jest jeden komplet kluczy, lecz w komisie zostali poinformowani, że jest to normalne w przypadku samochodów sprowadzanych z Niemiec, a jedynie na specjalne zamówienie można wystąpić o sprowadzenie drugiego kompletu kluczy do autoryzowanego dealera firmy (...). Przy odbiorze pojazdu obecny był przedstawicielka leasingodawcy, której jednak nie interesowały kwestie techniczne, jak również właściciel komis, który osobiście wydał samochód i klucze .

W dniu 25 czerwca 2009 r. w związku z zawarciem umowy leasingu powód zawarł z pozwanym ubezpieczycielem umowę ubezpieczenia AC przedmiotowego samochodu. Wniosek o zawarcie umowy ubezpieczenia wypełniał agent J. M. (1), po zadaniu powodowi szeregu pytań, między innymi o liczbę posiadanych przez niego kompletów kluczy. Agent wpisał we wniosko-polisie, że powód posiadał dwa komplety oryginalnych kluczy, lecz nie żądał od powoda ich okazania przed wypełnieniem formularza. Następną czynnością było dokonanie oględzin pojazdu i sporządzenie dokumentacji fotograficznej, na której widnieje jeden komplet kluczyków do pojazdu, składający się z pięciu sztuk kluczy.

W dniu 17 września 2009 r. samochód będący przedmiotem ubezpieczenia został skradziony. 21 października 2009 r. powód zgłosił szkodę stronie pozwanej, składając przy tym wszystkie posiadane kluczyki do samochodu. Postanowieniem z 23 listopada 2009 r. śledztwo w sprawie kradzieży zostało umorzone z powodu niewykrycia sprawców. Pismem z 10 marca 2010 r. ubezpieczyciel zawiadomił powoda o odmowie wypłaty odszkodowania z uwagi na podanie przy zawarciu umowy ubezpieczenia niezgodnych z prawdą informacji dotyczących bezszkodowego przebiegu ubezpieczenia leasingobiorcy oraz niedopełnienie przez powoda obowiązku zdania wszystkich kompletów kluczyków w momencie zgłaszania szkody.

Dokonując oceny dowodów za bardziej wiarygodną Sąd I instancji uznał wersję powoda, popartą zeznaniami świadka S. T. i dokumentacją fotograficzną sporządzoną przez agenta ubezpieczeniowego J.M., iż posiadał on tylko jeden komplet kluczyków do pojazdu, nie dając tym samym wiary zeznaniom świadka J. M., wedle których to na podstawie odpowiedzi powoda na zadawane przez świadka pytania, we wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia zostało wpisane, że powód posiada dwa komplety kluczy do pojazdu M.. Zdaniem Sądu Okręgowego, J.M. błędnie wpisał we wniosko-polisie cyfrę „2” w rubryce przeznaczonej na liczbę oryginalnych kompletów kluczy do pojazdu (która powinna zostać uzupełniona po oględzinach pojazdu) i nie skorygował błędu, mimo że nigdy nie zostały mu okazane przez powoda dwa komplety kluczy, a powód nie zauważył nieprawidłowego zapisu i nieświadomie podpisał się pod stwierdzeniem niezgodnym z rzeczywistością.

W tym stanie rzeczy Sąd I instancji uznał powództwo za zasadne, na podstawie art. 805 § 1 k.c. Pomiędzy stronami w okresie od 26 czerwca 2009 r. do 26 czerwca 2010 r. obowiązywała umowa ubezpieczenia AC rozszerzona o ryzyko kradzieży. W czasie obowiązywania tej umowy zaszło zdarzenie objęte zakresem ochrony ubezpieczeniowej, a mianowicie powód utracił ubezpieczony pojazd na skutek kradzieży (§ 6 pkt 10 owu). Odmawiając powodowi wypłaty odszkodowania strona pozwana powołała się na § 11 ust. 5 owu, według których pozwany nie odpowiada za szkody polegające na utracie pojazdu, jeżeli ubezpieczający nie przedstawi wszystkich dokumentów zakupu pojazdu, które zostały wymienione na wniosko-polisie w trakcie zawierania umowy ubezpieczenia oraz wszystkich kluczy/kart kodowych/pilotów. Ponadto 27 ust. 1 pkt 5 owu przewiduje, iż w przypadku szkody polegającej na utracie pojazdu lub jego części lub wyposażenia, pozwany uzależnia wypłatę odszkodowania (z zastrzeżeniem wypadku gdy utrata pojazdu nastąpiła w wyniku rozboju) od przekazania bezpośrednio ubezpieczycielowi (uprawnionemu pracownikowi), najpóźniej w następnym dniu po zgłoszeniu szkody. Zakład ubezpieczeń nie odpowiada za szkody polegające na utracie

pojazdu jeżeli ubezpieczający nie przekaze ubezpieczycielowi wszystkich dokumentów oraz posiadanych kluczy do pojazdu, kart kodowych, pilotów, a których posiadanie zostało zaznaczone we wniosko-polisie przy zawieraniu umowy (§ 27 ust. 2 owu).

Sąd Okręgowy ustalił, że powód złożył jeden komplet kluczyków i tylko jeden komplet posiadał, co zostało potwierdzone dokumentacją fotograficzną przy zawarciu umowy. Nie była zatem, w świetle powołanych postanowień umownych, prawidłową decyzją o odmowie wypłaty odszkodowania z uwagi na brak wyłączenia odpowiedzialności pozwanego towarzystwa.

Z tych przyczyn Sąd I instancji uwzględnił powództwo w zakresie zapłaty przez stronę pozwaną równowartości utraconego pojazdu, oddalając je w pozostałej części.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo, zarzucając:

- naruszenie par. 11 ust. 5 owu przez uznanie zasadności roszczenia powoda pomimo, iż po kradzieży pojazdu M. powód przekazał do pozwanego tylko jeden komplet kluczy do pojazdu, pomimo iż we wniosko-polisie oświadczył, iż istnieją i posiada dwa komplety kluczy do tego pojazdu;

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż zgłaszając szkodę kradzieży pojazdu M. powód przekazał pozwanemu wszystkie komplety kluczy do tego pojazdu;

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny materiału dowodowego polegające na uznaniu, iż zeznania świadka J. M. w zakresie w jakim świadek ten zeznał, iż wykonał zdjęcie jednego kompletu kluczy stanowią dowód tego, iż istniał i powód posiadał jeden tylko komplet kluczy do skradzionego pojazdu; odmowę wiarygodności zeznań tego świadka w zakresie w jakim stwierdził on, iż na zadane przez niego pytanie odnośnie ilości i posiadania kompletów kluczy powód oświadczył, iż posiada 2 komplety; uznaniu, iż dokumentacja fotograficzna obrazująca jeden komplet kluczy do pojazdu M. przesądza o faktycznym istnieniu jednego kompletu kluczy do pojazdu; uznaniu przez za wiarygodny dowodu z przesłuchania powoda w charakterze strony w zakresie w jakim powód zaprzeczył istnieniu i posiadaniu 2 kompletów kluczy do skradzionego pojazdu, pomimo treści złożonego przez niego na wniosko-polisie oświadczenia o liczbie dwóch kompletów kluczy do pojazdu; uznaniu za wiarygodne zeznań świadka S. T..

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku przez oddalenie powództwa w całości oraz stosowną zmianę rozstrzygnięcia o kosztach, a także o zmianę pkt 3 wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach sądowych stosownie do zmiany pkt 1 wyroku, a ponadto o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu za dwie instancje, ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powód wniósł o oddalenie apelacji na koszt strony pozwanej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna. Usprawiedliwiony okazał się zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. oraz będący jego konsekwencją błąd w ustaleniach faktycznych Sądu Instancji. Zgodnie z powołanym przepisem, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. W rozpoznawanej sprawie między stronami sporne było to, ile kompletów kluczyków do pojazdu posiadał powód w dacie zawarcia umowy ubezpieczenia. W tym zakresie Sąd I instancji uznał za wiarygodną wersję powoda, iż posiadał on tylko jeden komplet. Skarżący słusznie podnosi, że w omawianym zakresie doszło do przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów. Nie tylko bowiem treść wniosko-polisy potwierdza to, że powód był w posiadaniu dwóch kompletów kluczyków do pojazdu. Przepis art. 815 § 1 zdanie pierwsze k.c. stanowi, iż ubezpieczający obowiązany jest podać do wiadomości ubezpieczyciela wszystkie znane sobie okoliczności, o które ubezpieczyciel zapytywał w formularzu oferty albo przed zawarciem umowy w innych pismach. Wniosko-polisa zawiera zatem, oprócz oświadczenia woli

ubezpieczającego nakierowanego na zawarcie umowy ubezpieczenia, także oświadczenia wiedzy. Wprawdzie od skutków prawnych oświadczeń wiedzy nie można się uchylić, odmiennie niż przy oświadczeniach woli, niemniej jednak za pomocą wszelkich środków dowodowych można wykazywać, że oświadczenie wiedzy jest niezgodne z rzeczywistym stanem faktycznym. W realiach sprawy oświadczenie wiedzy zostało zawarte we wniosko-polisie, w której powód oświadczył, że jest w posiadaniu 2 kompletów kluczyków. Jak słusznie zauważył Sąd I instancji, wniosko-polisa stanowi dokument prywatny (art. 245 k.p.c.). Dokument prywatny nie korzysta z domniemania zgodności z prawdą zawartego w nim oświadczenia, stanowi bowiem wyłącznie dowód na to, że osoba która się pod nim podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. O mocy dowodowej i wiarygodności dokumentu prywatnego orzeka sąd na podstawie kryteriów z art. 233 § 1 k.p.c. z uwzględnieniem indywidualnych cech dokumentu i okoliczności sprawy. Biorąc pod uwagę cechy omawianego dokumentu, okoliczności jego sporządzenia, osobę powoda oraz oświadczenia i wyjaśnienia składane przez powoda w toku postępowania szkodowego należy, wbrew temu co przyjął Sąd Okręgowy, uznać, że rzeczona wniosko-polisa w części kwestionowanej przez powoda była wiarygodnym dowodem potwierdzającym to, ile faktycznie kompletów kluczyków powód posiadał przy zawarciu umowy ubezpieczenia. Trudno zaakceptować twierdzenie powoda, że agent wpisał we wniosko-polisie cyfrę „2” jako ilość kompletów kluczyków pojazdu niejako „z rozpędu”, skoro cyfra ta pojawiła się dwukrotnie: przy zapytaniu o liczbę oryginalnych kompletów kluczy oraz przy zapytaniu o liczbę posiadanych oryginalnych kompletów. Po wtóre, powód musiał wiedzieć, że informacja o liczbie posiadanych kompletów kluczyków wpisywana do wniosku o ubezpieczenie pojazdu ma swój sens i uzasadnienie. Prowadził bowiem działalność w zakresie wynajmu pojazdów, a ubezpieczając wielokrotnie nabywane do tego celu pojazdy powinien być świadom, dlaczego ubezpieczyciel przywiązuje wagę do tego ile kompletów kluczyków posiada ubezpieczający. Staranność ubezpieczającego wymagana przy zawieraniu umowy ubezpieczenia była więc w tym konkretnym wypadku podwyższona (art. 355 k.c.). Wreszcie, w dokumencie zgłoszenia szkody powód podał, że kartę pojazdu i drugi komplet kluczyków posiada leasingodawca (...) Fundusz (...) (k.20dwr. akt szkody), potwierdził tę okoliczność w dodatkowych uwagach i spostrzeżeniach zapisanych przez pracownika przyjmującego szkodę (k.4) a następnie w dodatkowych informacjach o szkodzie (k.6) a także w notatce z rozmowy telefonicznej z likwidatorem szkody (k.73). W odpowiedzi na zapytanie ubezpieczyciela leasingodawca oświadczył jednak, że karta pojazdu jest w oddziale (...), natomiast co do drugiego kluczyka – klient twierdzi, że otrzymał auto tylko z jednym kluczykiem. Wszystkie opisane wyżej wyjaśnienia i oświadczenia powoda dotyczyły tego właśnie pojazdu marki M. i tej konkretnie kradzieży. Skoro powód konsekwentnie w toku postępowania likwidacyjnego twierdził, że skradziony pojazd był wyposażony w drugi komplet kluczyków, a po zaprzeczeniu tego faktu przez (...) nie zdementował swych wcześniejszych wyjaśnień, jego wersja co do nieprawdziwego oświadczenia zawartego we wniosko-polisie budziła uzasadnione wątpliwości. Powód nie próbował też racjonalnie wyjaśnić, dlaczego (...) miałyby dysponować drugim kompletem kluczyków (jest to zrozumiałe przy karcie pojazdu, która nie jest dokumentem wymaganym do prowadzenia pojazdu), skoro to on, a nie leasingodawca, korzystał z przedmiotu leasingu. Podnieść też trzeba, że owu zobowiązują ubezpieczającego do podania zgodnie z prawdą do wiadomości zakładu ubezpieczeń informacji, o które został zapytany w formie pisemnej przed zawarciem umowy (rozdział VII „Zasady zawierania umowy” - § 14 ust. 7).

Wbrew stanowisku Sądu I instancji, fakt wykonania przez agenta ubezpieczeniowego J.M. zdjęcia tylko jednego kompletu kluczyków przy zawarciu umowy ubezpieczenia nie dowodzi, że powód był w posiadaniu tylko jednego kompletu. Z przepisów kodeksu cywilnego o umowie ubezpieczenia nie wynika obowiązek sprawdzenia przez zakład ubezpieczeń, czy okoliczności o które zapytywał ubezpieczyciel w formularzu oferty (we wniosku), a które podał ubezpieczający – są zgodne z prawdą. Jak wynika z owu, umowa jest zawierana na wniosek ubezpieczającego po przeprowadzeniu przez zakład ubezpieczeń oceny ryzyka, m.in. po przeprowadzeniu oględzin pojazdu w celu sprawdzenia cech identyfikacyjnych pojazdu, jego stanu, wyposażenia dodatkowego oraz zainstalowanych zabezpieczeń kradzieżowych oraz po sporządzeniu dokumentacji fotograficznej ubezpieczanego pojazdu. Zawierając umowę ubezpieczający zobowiązany jest podać informację o liczbie kluczyków/kart kodowych do pojazdu oraz sterowników urządzeń przeciwkradzieżowych (rozdział VII „Zasady zawierania umowy” - § 14 ust. 1, 2 pkt 2 i 3, ust. 4 pkt 11). Z powyższego nie wynika obowiązek sprawdzenia przez zakład ubezpieczeń, czy informacje podane przez ubezpieczającego są zgodne z prawdą np. poprzez okazanie liczby kluczyków czy też sporządzenie dokumentacji fotograficznej wszystkich kompletów kluczyków. Skarżący słusznie podnosi, że zdjęcia są wykonywane

jedynie dla zobrazowania jak wygląda komplet kluczyków do pojazdu, jego cech charakterystycznych – m.in. na potrzeby ewentualnego sprawdzenia, czy złożony przy likwidacji szkody komplet kluczyków faktycznie pochodzi od ubezpieczonego pojazdu. W rezultacie nieuprawniona była ocena Sądu I instancji, iż rubryka wniosko-polisy przeznaczona na wpisanie liczby oryginalnych kompletów kluczy do pojazdu powinna zostać uzupełniona po oględzinach pojazdu i po okazaniu przez powoda kompletów kluczy, zaś wykonanie tylko zdjęcia jednego kompletu kluczyków dowodzi, że był to jedyny komplet.

Zeznania świadka S. T., byłego pracownika powoda, także nie wzmocniają wersji o przekazaniu powodowi przy zakupie pojazdu tylko jednego kompletu kluczyków. Świadek bowiem zeznał, że powód otrzymał tylko jeden kluczyk oraz jeszcze jeden mały kluczyk do skrzynki z akumulatorem. Tymczasem na podstawie dokumentacji fotograficznej sporządzonej przy zawieraniu umowy można ustalić, że komplet kluczy do skradzionego pojazdu składał się z pięciu sztuk kluczy.

Błąd w ustaleniach faktycznych będący wynikiem naruszenia przepisów postępowania spowodował błędną ocenę prawną dochodzonego roszczenia i niezastosowanie art. 827 § 1 k.c. Na tle stanu faktycznego sprawy podstawą ustalenia samej odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń jak i jej zakresu były przepisy art. 805 i art. 827 § 1 k.c. Przepis art. 805 § 1 k.c. reguluje pojęcie umowy ubezpieczenia, zaś art. 827 § 1 k.c. zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela w razie zawinienia ubezpieczającego. Zgodnie z ostatnio powołanym przepisem, ubezpieczyciel jest wolny od odpowiedzialności, jeżeli ubezpieczający wyrządził szkodę umyślnie; w razie rażącego niedbalstwa odszkodowanie nie należy się, chyba że umowa lub ogólne warunki ubezpieczenia stanowią inaczej lub zapłata odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności.

Wpływ naruszenia ustalonych przez zakład ubezpieczeń postanowień owu na zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela jest o tyle istotny, iż postanowienia te określają m.in. prawa i obowiązki stron umowy, sposób ustalania wysokości szkody oraz wypłaty odszkodowań lub świadczeń. W ramach upoważnienia ustawowego w świetle przepisów regulujących umowę ubezpieczenia dopuszczalne jest nałożenie na ubezpieczającego określonych obowiązków, zwłaszcza zachowania rozsądnych środków ostrożności przy zabezpieczeniu mienia, czy aktów staranności, których niedopełnienie uprawnia ubezpieczyciela do odmowy wypłaty lub zmniejszenia odszkodowania, jeżeli niedopełnienie tych obowiązków miało wpływ na powstanie bądź zwiększenie szkody.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego umowne wyłączenie odpowiedzialności pozwanego zakładu ubezpieczeń w zakresie szkód powstałych wskutek utraty pojazdu w sytuacji, gdy ubezpieczony nie przedstawi wszystkich kompletów kluczyków pojazdu sprowadza odpowiedzialność ubezpieczyciela do przewidywalnych granic i nie narusza interesu żadnej ze stron. Opisany obowiązek ma wpływ na zmniejszenie prawdopodobieństwa powstania wypadku ubezpieczeniowego i stanowi uzupełnienie powinności wymienionych w ustawie. W zdecydowanej bowiem większości przypadków brak możliwości przedłożenia wszystkich kompletów kluczyków pojazdu będzie dowodem na to, że ubezpieczony nienależycie zabezpieczył samochód przed kradzieżą, np. zostawił kluczyki w pojeździe. Niedopełnienie obowiązku umownego miało niewątpliwie wpływ na powstanie szkody, przy braku przedstawienia przez powoda faktów przeciwnych, np. zgłoszenia ubezpieczycielowi utraty jednego kompletu kluczyków, co stanowi dodatkowy obowiązek umowny (VII „Zasady zawierania umowy” - § 14 ust. 5 i 5 owu) stanowiący rozwinięcie obowiązku ustawowego określonego w art. 815 § 2 k.c. Z tych względów można powodowi postawić zarzut rażącego niedbalstwa w rozumieniu art. 827 § 1 k.c.

Powód nie przedstawił żadnych okoliczności pozwalających na ewentualne rozważenie możliwości przyznania mu odszkodowania z uwagi na zasady słuszności (art. 827 § 1 in fine k.c.).

Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo z jednoczesnym zasądzeniem od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów procesu ustalonych według zasady z art. 98 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163 poz. 1349 ze zm.).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono z mocy art. 98 w zw. z art. 108 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c., obciążając nimi powoda. Na koszty te złożyła się opłata od apelacji oraz wynagrodzenie pełnomocnika strony pozwanej ustalone stosownie do § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia.